

Шевчук Ірина Богданівна

к.е.н., доцент, в.о. завідувача кафедри економічної кібернетики

факультет управління фінансами та бізнесу

Львівський національний університет імені Івана Франка

РИЗИКИ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ІТ-СФЕРИ РЕГІОНУ

Аналіз тенденцій і закономірностей розвитку сучасного суспільства свідчить про високі темпи інформатизації як процесів управління, так і процесів виробництва товарів і послуг. Інформаційні технології знайшли широке застосування у професійному та повсякденному житті мільйонів людей. Сфера інформаційних технологій стає найрозвинутішим та найбільшим за обсягом сегментом інноваційної економіки України, що стабільно демонструє позитивну динаміку та перспективи зростання. За оцінками Світового Банку, міжнародних консалтингових компаній та вітчизняної ІТ-спільноти, протягом останніх 4-5 років щорічне зростання галузі в середньому складає не менше 25%. До того ж така тенденція зберігатиметься впродовж не одного року.

Слід зазначити, що криза останніх років в Україні суттєво не позначилась на функціонуванні ІТ-сфери. Сказане підтверджується тим, що [1]:

- попит на українських ІТ-фахівців перевищує пропозицію у 1,8 рази;
- основна маса клієнтів українських ІТ-компаній зосереджена в США і Західній Європі;
- щороку вищі навчальні заклади України випускають понад 150 тис. студентів, серед яких 36 тис. спеціалізуються на технічних дослідженнях, у тому числі 15 тис. ІТ-фахівців;
- ІТ-зарплати в Україні, як правило, фіксуються в доларах США і виплачуються в національній валюті по поточному обмінному курсі;
- найвищими зарплати є в ІТ-фахівців, що працюють в м. Києві. В регіонах, як правило, платять на 15-30% менше;
- податки для ІТ-сектора є порівняно нижчими, ніж у більшості розвинутих країн. Переважна більшість співробітників компаній майже всі фрілансери;
- на території України розташовано 106 ІТ-компаній, в кожній з яких працює понад 80 працівників;
- головні офіси більшості ІТ-компаній є у п'яти найбільших містах України: Київ, Львів, Харків, Дніпропетровськ та Одеса.

Отож динаміка перебігу процесів інформатизації в Україні та використання ІТ у різних сферах людської діяльності не дозволяє розраховувати на суттєві зміни в державі та її регіонах

у найближчому майбутньому без спільних цілеспрямованих зусиль органів влади, бізнесу та суспільства. Лише спільними зусиллями можна досягти високого рівня інформаційного розвитку суспільства та якості життя. Тому на часі є розробка стратегій розвитку ІТ-сфери як на національному, так і регіональному рівнях.

Стратегія розвитку ІТ-сфери регіону повинна бути розроблена на основі стратегії розвитку ІТ-сфери в Україні (якої на жаль ще немає розроблено і затвердженої) і Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 р. № 386-р [2] та з врахування положень Концепції Національної програми інформатизації, схваленої Законом України «Про Концепцію Національної програми інформатизації» від 4 лютого 1998 року № 75/98-ВР [3], Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» від 14 вересня 2006 року № 143-V [4].

Інструментами реалізації стратегії будуть: нормативно-правові акти (усунення суперечностей в існуючих законодавчих актах, доопрацювання деяких положень Законів України, що стосуються забезпечення ефективного функціонування ІТ-сфери та використання інформаційних технологій в управлінні та господарській діяльності, захисту авторських прав, розвитку ринкового середовища діяльності ІТ-компаній тощо); бюджетно-податкове стимулювання (пільгові ставки, зменшення податкової бази, режим «податкових канікул» для новостворених ІТ-компаній); спеціальні умови імпорту необхідного обладнання, устаткування та комплектуючих, які необхідні для виробництва ІТ-продукції; освітні програми у ВНЗ та ІТ-компаніях; проекти формування позитивного ІТ-іміджу регіону; збалансована система показників; державні замовлення на розроблення і впровадження вітчизняного програмного забезпечення; інформаційно-консультативна підтримка; мотивації до виробництва власного кінцевого ІТ-продукту «Made in Ukraine»; фінансово-інвестиційне забезпечення (венчурне фінансування, програма розвитку банківського кредитування ІТ-компаній, нетрадиційні інструменти фінансової підтримки (лізинг, форфейтинг, франчайзинг, факторинг, краудфандинг)); механізм взаємодії ринку освіти та ринку праці; популяризація кластерної моделі розвитку, а також популяризація розвитку ІТ серед населення, особливо тих ІТ, які використовуються в повсякденній практиці життєдіяльності як на побутовому, так і на виробничому рівні.

При цьому, на державному рівні для забезпечення належного розвитку ІТ-сфери в Україні потрібно знизити рівень державного втручання в цю сферу і сприяти покращенню бізнес-клімату в Україні загалом.

Реалізації стратегії дозволить забезпечити в перспективі не лише розвиток ІТ-сфери регіону, а й інших сфер економіки, що базуються на широкомасштабному використанні ІТ. Це проявитиметься у перевищенні темпу розвитку ІТ-сфери над середнім темпом приросту валового

регіонального продукту, підвищенні інформаційної безпеки, збільшенні кількості високотехнологічних робочих місць, обсягах створених ІТ-продуктів на наданих ІТ-послуг тощо.

Слід звернути увагу на те, що реалізація стратегії розвитку ІТ-сфери в регіоні є складною мультиколінеарною задачею, що визначена множиною цілей і задач, зовнішніх факторів, а також специфічних характеристик регіону. При цьому, можна виділити ряд факторів ризику здатних вплинути на процес реалізації стратегії і на ефективність запланованих заходів (табл. 1). З метою зниження можливого негативного впливу факторів ризику протягом всього терміну реалізації стратегії окрім застосування окреслених у табл. 1 заходів щодо мінімізації дії конкретних видів ризику потрібно передбачити ще такі заходи управління ризиками як:

- детальне планування ходу реалізації стратегії;
- постійний моніторинг виконання заходів реалізації стратегії;
- своєчасне коригування складу і термінів виконання заходів стратегії;
- моніторинг та прогнозування поточних тенденцій в ІТ-сфері регіону від реалізації заходів стратегії;
- централізована координація діяльності органів державної регіональної влади і органів місцевого самоврядування з метою ефективного використання бюджетних коштів, що будуть виділені на реалізацію стратегії.

Таблиця 1

**Ризики реалізації стратегії розвитку ІТ-сфери регіону
та заходи управління ними**

Група ризиків	Ризики	Заходи управління ризиками
1	2	3
Соціально-економічні	Низькі темпи зростання економіки регіону	Здійснення комплексу системних перетворень, які стимулюють економічне зростання. Розробка довгострокових програм розвитку
	Збої в роботі ІС стратегічно важливих галузей і сфер діяльності в регіоні	Побудова ефективного механізму протидії загрозам інформаційній безпеці
	«Інформаційна прозорість» економічних суб'єктів, людини	Підтримка належного рівня інформаційної безпеки
	Руйнування кордонів і послаблення меж регіональних ринків	Розвиток нових форм просторової організації економіки
	Маніпулювання свідомістю людей	Утримування довір населення; органам влади необхідно постійно вести діалог з громадою про доцільність і необхідність реалізації тих чи інших заходів, програм тощо

	Безробіття, спричинене впровадженням нової техніки та інформаційних технологій	Розвиток можливості цифрової зайнятості (у т.ч. електронна самозайнятість). Подолання розриву цифрових здібностей
	Виникнення дестабілізуючих суспільних процесів	Розміщення інформації про плановані заходи, в тому числі на офіційних сайтах органів виконавчої влади у мережі Інтернет
	Низька інвестиційна привабливість регіону	Боротьба з корупцією. Зменшення рівня регулювання бізнесу. Вдосконалення інвестиційної політики
	Девальвація гривні	Стабілізація валютного курсу
Інформатизаційні	Нерівномірність поширення процесів інформатизації в регіоні	Продовження виконання регіональних програм інформатизації. Їх удосконалення в міру розвитку інформаційного суспільства та соціально-економічного розвитку регіону
	Висока диференціація доступності населення до мережі Інтернет зокрема у сільській місцевості	Диверсифікування джерел доступу до мережі Інтернет. Гнучка цінова політика
	Недостатня забезпеченість населення комп'ютерами	Інформатизація передусім установ і організацій сільських територій
	Висока вартість ліцензійного програмного забезпечення	Створення внутрішнього ринку програмного забезпечення.
	Кіберзлочинність і кібертероризм	Розробка тактик протидії та формування систем безпеки. Створення державних структурних підрозділів для контролю за глобальним (регіональним) інформаційним простором
	Інформатизація виробничих процесів, що передбачає постійну зміну вимог до кваліфікації (компетенцій) персоналу	Постійне стимулювання до фахового саморозвитку. Заохочення до відвідування різних тренінгів
	Недостатнє поширення інформаційних технологій у соціальній сфері	Удосконалення державної регіональної політики у сфері інформатизації та електронного урядування
	Опір використанню інструментів електронного урядування	Висвітлення в інформаційному просторі переваг отримання електронних послуг. Забезпечення високого рівня комп'ютерної та інформаційної грамотності населення
Ризики ІТ-сфери	Орієнтація на ІТ-аутсорсинг	Диверсифікування сфери діяльності ІТ-компаній
	Деофшоризація ІТ-бізнесу	Створення умов виходу на легальний рівень здійснення господарської діяльності в ІТ-сфері. Спрощена система оподаткування. Спрощена робота міжнародних платіжних систем
	Недостатнє представлення ІТ-компаній з українським капіталом на ринку	Розробка програми підтримки українських ІТ-компаній
	Фріланс	Врегулювання правових питань дистанційної зайнятості

	Плинність кадрів	Здійснення грамотної кадрової політики ІТ-компаніями. Створення умов для розвитку ІТ-освіти в регіоні
--	------------------	---

Джерело: складено автором

Ефективність реалізації стратегії розвитку ІТ-сфери регіону важко оцінити як і результати функціонування самої сфери через відсутність відповідної офіційно оприлюдненої статистичної бази. На нашу думку, вона повинна містити показники, що дозволять оцінити на національному та регіональному рівнях результати функціонування ІТ-сфери, сформованість ІТ-інфраструктури, видатки на цифрову трансформацію, структуру ІТ-ринку, обсяг ІТ-інвестицій, затребуваність та стан підготовки ІТ-спеціалістів [5, с. 121-126], географію зарубіжних споживачів ІТ-послуг тощо. Такі показники слід запровадити в сучасну систему Державної служби статистики України. Звичайно збір таких показників буде пов'язаний з опором ІТ-компаній та інших установ. Але без них не можливо належним чином розробити перспективи розвитку ІТ-сфери як в Україні загалом, так і в окремих регіонах.

Список літератури:

1. Україна в стилі ІТ: 9 вражаючих фактів. URL: <http://www.epravda.com.ua/interactive/56756ff4a17a5/>
2. Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 р. № 386-р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-%D1%80>
3. Про Концепцію Національної програми інформатизації: Закон України від 4 лютого 1998 року № 75/98-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 27-28. ст. 182. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/75/98-%D0%B2% D1%80>
4. Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій: Закон України від 14 вересня 2006 року № 143-V. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 45, Ст. 434. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/143-16>
5. Антохонова И. В. Оценка востребованности ИТ-специалистов на региональном рынке труда. *Вестник Бурятского государственного университета. Экономика и менеджмент*. 2012. № 2. С.121-126.